

מראי מקומות- חולין פ"ט

דעפר עיר הנדחת לא מאיסא, משום דלא נעבדה בה עבירה, אלא קנסא הוא דקניס רחמנא לאבד ממון של עוברי עבירה, וא"כ שפיר מותר לכסות בה. ולענין עפר ע"ז, כ' תוס' שלגבי כיסוי לא הוי ענין של מיאוס. והעיר החת"ס מהא דלעיל, דאמרי' דאין לכסות ברגל, משום שלא יהיו מצוות בזויות עליו, ומ"ש. וביאר דמה דאמרי' שלא יהיו מצוות בזויות עליו, היינו שלא יבזה את עשיית המצוה, אבל לעולם עיקר מצות כיסוי הדם הוא שלא יהי' הדם מגולה על פני השדה כדרך עובדי ע"ז, וא"כ כיון דכל עיקר כיסוי הדם הוא לבטל ע"ז, א"כ אפר הבא מע"ז יבא ויבטל ע"ז. ולעיל הבאנו מהערות להגרי"ש ליישב באו"א, ע"ש.

(ה) **התם שיעורא בעינן, ועבודת כוכבים כתותי מכתת שיעורא, הכא כל מה דמכתת מעלי לכסוי- כ' הקהלות יעקב (כ"ד), ממה דהגמ' הביא סברא דהכא כל מה דמכתת מעלי לכסוי, משמע דענין של כתותי מכתת שיעורי' אינו דרואין אותו דחסר משיעורו, דא"כ לא הי' מעלי טפי, רק דשאני כסוי הדם דלית שיעור בעפר. אלא הביאור הוא דרואין אותו כמפורר ממש, ולכן לענין כסוי באמת טפי מעליא במה שהוא מפורר. אלא דהק' ע"ז ממש"כ הר"ן בגיטין דלא שייך גבי גט כתותי מכתת שיעורי', כיון דאין שיעור בגט. אבל אם רואין אותו כאילו הוא מפורר, א"כ נניח שאין שיעור בגט, אבל גט מפורר ודאי פסול הוא מדין ב' וג' ספרים. עוד הק' ממה דאי' בשו"ת רעק"א (קס"ה) לענין שחיטת בהמת עיר הנדחת, דבעי בסנהדרין (ק"ב) אם שחיטתו מוציאה מידי נבלה או לא, והנדון הוא בדרשה דלפי חרב. ולכאור' בלא"ה לא שייך בי' שחיטה, שהרי אם הסימנים מכתתי, א"כ אין כאן סימנים לשחיטה, והוכיח מכאן דכל היכא דאי"צ שיעור, רק שיהיו הסימנים שלמים, לא נפסל מטעם כתותי מכתת שיעורי', וגם זה מבואר דלא כדברי הקה"י כאן. ולכן כ' דאין כוונת הגמ' כאן לומר דהוי כאילו הוא מפורר עכשיו, אלא דלעולם הביאור בהא דכתותי**

(א) **מפני שתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, וכו'- ויש לעי', למה בעינן כולי היא, לימא דתכלת דומה לכסא הכבוד. וכ' רש"י בסוטה (יז.) דלא אשכחן רק דרקיע דומה לכסא הכבוד, ובאמת תכלת לא דמי לרקיע כ"כ, אלא דומה לדומה, דהיינו שדומה לים שהוא דומה לרקיע, וממילא בעינן כולי האי. וע' בריטב"א שהביא מיש שפירשו בדרך מדרש, כי זה לרמזו ע"י התכלת שדומה לים, לזכור נסים שעשה לנו הקב"ה על הים, וע"י שדומה לרקיע, לזכור מה שהרכין שבעה רקיעים כשירד לסיני לתת לנו התורה (וע"ע ברש"י במנחות דג"כ הביא הא דלזכור נסים שעל הים).**

(ב) **דומה לכסא הכבוד- פרש"י, וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו, נזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצוות. אולם ע' ברש"י במנחות (מג:): דכ' דמכח התכלת מזכיר היושב על הכסא, ולכאור' סותר לדבריו כאן, וצ"ע.**

(ג) **קשה גזל הנאכל שאפי' צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו- פי' המהרש"א, ודאי הכא לאו גזל מקרי, דאל"כ, איך אמר אברהם על מה שהי' בעין וחלק האנשים אשר הלכו אתי יקחו חלקם. ועוד, דכבר מחל מלך סדום על הכל. ועוד, משמע דמלך סדום לא הי' יכול להציל הכל, וא"כ, מי שהציל הוי שלו. אלא ממדת חסידות הי' שאברהם לא הי' רצה ליהנות ממנו, והי' בעיניו כגזל, ומ"מ לא החמיר על עצמו אלא לענין מה שהוא בעין, אבל על מה שכבר נאכל, אף הוא לא הי' יכול להחמיר על עצמו, דהי' קשה בעיניו לשלמו.**

(ד) **לא, אם תקע יצא- פרש"י, ומה דלכתחלה אין לתקוע בו, היינו משום דמאיס. ויש לעי', א"כ למה יכול לכתחלה יכול לכסות בעפר של עיר הנדחת. וע' תוס' דכ' לענין עפר ע"ז דלענין כסוי לא חיישינן דמאיס. וע' בחתם סופר שהבין דלא הי' צריך תוס' לזה אלא לענין עפר ע"ז, אבל לענין עפר עיר הנדחת הי' מותר בלא"ה, וביאר שהוא משום**

נוהג באדם, דלא גרע מבהמה טמאה, והרשב"א לא כ' דאסור אלא משום דאזיל לשיטתו, דס"ל דבשר האדם מותר.

(ח) **מוקדשין, פשיטא, משום דאקדשי' פקע לי' איסור גיד- ע' בקובץ ענינים** שהביא מה שהק' **השאגת ארי'** (צ"ו), למה לא אמרי' דהעשה דאכילת קדשים ידחה הלאו דגיד הנשה. ותי' דאכילת קדשים הוא כאכילת גבוה, וכדאמרי' דכהנים משלחן גבוה קזכו. וא"כ, כמו דלענין אכילת גבוה אי' פסול דמשקה ישראל, א"כ ה"ה לענין אכילת קדשים. וא"כ, תו אין שייך להק' שיבא עשה דאכילת קדשים וידחה לאו דגיד, שהרי מוכח בכמה דוכתי דאע"פ דעדל"ת, מ"מ סיבת האיסור נשארת. וא"כ, פסול דמשקה ישראל איכא אפי' היכא דליכא איסור בפועל, אלא סיבת האיסור. וביאר, שהוא משום דדין משקה ישראל הוי בגדר סימן, דהיכא שנאסר לישראל אסיר נמי לגבוה, ולכך אפי' בדליכא איסור בפועל, משום דעדל"ת, איכא בהא משום משקה ישראל.

(ט) **וכי תימא יש בגידין בנותן טעם- מבואר** בסוגיא דנח' אם יש בגידין בנותן טעם או לא. והק' **הרשב"א** לקמן (צב: ד"ה הא, בתוך דבריו), "זה מן התימה, וכי נחלקו במה שיעיד עליו החך, ליטעמי' קפלא ולימא אם יש בו נתינת טעם או לא, ואין זו דרך למחלקותן של חכמים". וע"ש שהאריך בזה, ובסו"ד כ' "ושמא סבירא להו דבטעם משהו לא סמכינן אקפילא". וע' **בפלתי** (ס"ה, ב', ד"ה ועדיין) ש' בכוונת הרשב"א, דודאי טעם קלוש אית ב', ונח' אם זה נחשב טעם או לא, דבזה לא סמכינן על קפילא להכריע אם נחשב טעם או לא [כ"ז בכוונתו].

(י) **אלא קסבר אין בגידין בנותן טעם, ובמוקדשין איסור גיד איכא, איסור מוקדשין ליכא- הק' העונג יו"ט (ע"ה), איך שייך לומר** דמשום דאין בגידין בנותן טעם, ממילא איסור במוקדשין, הא גבי מוקדשין גם גידין ועצמות אסורין, דהא מועלין בהן. וכ' דמכאן מבואר כשי' **הרמב"ם**, דאין איסור הנאה בגיד הנשה, רק איסור אכילה, וא"כ שפיר אמרי' דמוקדשין לא שייך באיסור גיד,

מכתת שיעורי' הוא דאבד חשיבות השיעור, אבל במה אבד שיעור שלו, זהו משום דעומד להיות נשרף ולהתפרר. וא"כ, לענין כסוי הדם, דאין שום חסרון במה דעומד להיות נתפרר, דאדרבה, עדיף טפי אם הוא מפורר, א"כ לא שייך ב' החסרון דכתותי מיכתת שיעורי'. אלא דהק', סכ"ס למה צריך לזה, הרי בכסוי הדם אין שיעור בכלל, וא"כ למה לי סברא זו דכאן לא שייך מכתת שיעורי'. וכ' דמ"מ עדיפא קאמר, דלא שייך כלל עענין כתומ"ש גבי עפר של כסוי, אפי' אם הי' צריך שיעור. וע"ע **בחתם סופר**, דכ' דלפי שי' רבנן דצריך לכסות כל הדם, א"כ שפיר שייך שיעור, שהרי חז"ל שיערו שיעור מים חיים של מצורע ע"פ דם של צפור קטן, אלמא דיש לה שיעור, דכמו כן יש לשער כמה עפר צריכין לכסות דמו, וא"כ שפיר שייך הענין של כתומ"ש.

גיד הנשה

(ו) **גיד הנשה- ע' בספר החינוך (ג'), שכ' דטעם** מצוה זו הוא כדי לרמז לישראל שאף שיסבלו צרות רבות בגליות מיד העמים ומיד עשו, שיהיו בטוחים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד זרעם ושמם, ויבא להם גואל, כמו שנעשה ליעקב אבינו, ששרו של עשו ציערו בנגיעת הירך, אבל לבסוף ניצל ממנו. וכן אי' **בדעת זקנים מבעלי התוס'** (בראשית ל"ב, ל"ג), שהוא לזכרון הנס. ועוד כ' באו"א (וכן אי' בפ' **הרא"ש** שם), דכיון שעשו בני ישראל שלא כהוגן, שהניחוהו ללכת יחידי ולא ליוו אותו, והוזק על ידם בגיד הנשה, לכך אסר להם הקב"ה גיד הנשה, כדי שיהיו זהירין במצות לוי' משם ואילך.

(ז) **ונוהג בבהמה ובחי'- ולענין גיד הנשה של** אדם, כ' בשו"ת **הרשב"א** (א', שס"ד) דאף דבשר אדם מותר באכילה, אבל גיד הנשה שבו אסור, דאיסור גיד בכף הירך תלה רחמנא, ועוד דעיקר המעשה הי' באיש, וא"כ מסתבר שיהי' נוהג בו האיסור. וע' **בשער המלך** (מאכ"א ח', א') דכ' דשי' **הרמב"ם** אינו כן, דלדעתו דבשר אדם אסור בעשה (כמש"כ שם ב', ג'), נראה שאין גיד הנשה

דאיסור גיד לא שייך אלא באכילה, ואם אמרי' דאין בגידין בנותן טעם, א"כ אין איסור אכילה במוקדשין בכה"ג. ואף דאסורין בשאר הנאות, אבל אי"ז ענין לאיסור גיד, דכל האיסור של גיד הוא בהנאה. וע"ש עוד דכ' להק' על הרמב"ם דכ' דאף דאין בגידין בנ"ט, מ"מ אם אוכל גיד של נבלה וטרפה, חייב גם על האיסור נבלה וטרפה משום כולל, ותמה דהא מסוגיין מוכח דלא אמרי' כן לענין מוקדשין, אלא אמרי' דאין שייך האיסור אכילה כלל אלא לגבי איסור הגיד גופא, דגזה"כ הוא, ע"ש מש"כ בזה.